

5. Послання Президента України до Верховної Ради України „Про внутрішнє і зовнішнє становище України у 2003 році” // Економіст. – 2004. – №3. – С. 21-56.
6. Про затвердження Міжгалузевої комплексної програми „Здоров’я нації” на 2002-2011 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 10 січня 2002 р., № 14 //Офіційний вісник України. – 2002. – №9. – Ст. 403.
7. Про моніторинг стану здоров’я населення, діяльності та ресурсного забезпечення закладів охорони здоров’я: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2000 р. №1907 // Офіційний вісник України. – 2000. – №52. – Ст. 2272.
8. Статистичний щорічник України за 2000 рік /Держкомстат України; За ред. О.Г. Осауленка. – К.: Техніка, 2001. – 600 с.
9. Церква і держава: співпраця в ім’я життя людини. Центр Розумкова. // Національна безпека і оборона. – 2001. – №3. – С. 2-33.
10. Danhigren Y.S., Whitehead M. Policies and strategies to promote solialequity in heihht stckholt, Institute for Future studies, 1991. – 210 p.

УДК: 338.3:338

Суперсон С., Кінаш В.

ОПТОВІ РИНКИ АГРОПОДУКЦІЇ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Актуальність проблеми. Закріплення результатів аграрних реформ, забезпечення продовольчої безпеки держави та підвищення життєвого рівня населення України багато в чому залежить від цілеспрямованої роботи з організації цивілізованого аграрного ринку. Загострило це питання і вступ України до Світової організації торгівлі, що передбачає підвищення вимог якості вітчизняної сільськогосподарської продукції та продовольства, удосконалення, безпосередньо ринкової інфраструктури, розбудови її нових складових. Значна роль у цьому відводиться оптовим ринкам агропродукції, процес створення яких на сьогодні є уповільненим. Ця робота передбачає створення ринкової інфраструктури, формування продуктових ринків та адекватних механізмів функціонування ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема формування і функціонування аграрного ринку та його інфраструктури відносно нова для вітчизняної агроекономічної науки. У цій сфері плідно працюють вчені-економісти, серед яких: В.Андрійчук, В.Бойко, П.Гайдуцький, О.Гудзинський, І.Червен, А.І. Шумейко та інші.

Проте цілий ряд проблем, пов’язаних з формуванням і функціонуванням інфраструктури, все же залишається невирішеним. Науково-теоретичне значення та практична цінність потребують подальшого вивчення проблеми розвитку інфраструктури аграрного ринку.

Постановка завдання. Отже, постає необхідність розглянути питання сутності оптових ринків сільськогосподарської продукції, їх сучасний стан та різновиди, проблеми та перспективи розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. На відміну від економічно розвинених країн, де без існування таких інститутів аграрного ринку виробники та споживачі продукції унеможливають свою діяльність, для аграріїв України поняття оптового ринку сільськогосподарської продукції є відносно новим, саме тому в економічній літературі загальноприйнятого тлумачення поняття «оптовий ринок», на жаль, немає.

На думку І.Сідельнікова, оптовий ринок сільськогосподарської продукції (ОРСП) - це господарюючий суб'єкт, основною метою якого є надання сприятливих умов для ведення торгівлі покупцями та продавцями великих партій агропродукції. Самі по собі такі суб'єкти аграрного ринку вражають своєю територією (зазвичай, це декілька десятків, а то і сотні тисяч квадратних метрів площі), мають складські, виробничі, торговельні й офісні об'єкти, а також різні служби й агенції із забезпечення процесів основної діяльності [2, с. 40-41].

Т.Кучеренко визначає оптові продовольчі ринки як торговельні приміщення, допоміжні служби, транспортні мережі та споруди, об'єкти сервісу, контролю, безпеки та інші служби, які мають наступні переваги:

- поєднує інтереси товаровиробників, продавця і покупця в часі та просторі за умови широкого асортименту і гарантованого збуту;
- стимулює вітчизняного товаровиробника в системі збуту;
- створює вільний немонополізований ринок високого ступеня осяжності й безпеки;
- формує впорядковану систему розподілу продовольства;
- створює спонукальний поштовх для пожвавлення економіки [1, с. 48].

Отже, виходячи із висвітлених вище визначень сутності оптового ринку, відмітимо, що він являє собою сукупність товарно-грошових відносин між виробниками, посередниками, торговельними структурами і кінцевими споживачами, яка має забезпечувати вільний вибір партнерів, встановлення оптимальних пропорцій у виробництві та формування цілісної економічної системи. Що стосується саме продовольчого ринку, слід вказати, що він обмежується лише продовольчими товарами. Його головною функцією є забезпечення належних обсягів виробництва і продажу всіх потрібних населенню видів продовольства.

Якщо більш розгорнуто говорити про інфраструктуру продовольчих ринків, то необхідно зазначити, що вона являє собою сукупність галузей, діяльність яких спрямована на задоволення потреб виробників і споживачів у відповідних послугах. Вона об'єднує оптові ринки, біржі, торгові доми, інформаційні центри, міські ринки, фірмові магазини, ярмарки, аукціони, холдингові і брокерські компанії тощо.

Вирізняють такі види суб'єктів, що займаються оптовим розподілом сільськогосподарської продукції:

1. Оптові ринки споживчого типу або кінцеві ОРСП (відбувається розподіл великих партій продукції для продажу її іншим інституціональним зацікавленим сторонам, які потім продають цю продукцію в роздріб широкому загалу або готують продукти харчування для широкого загалу). Вони мають на меті забезпечення справедливих цін

для споживачів через роздрібних торговців. Учасниками цих ринків є оптові торговці, які продають свою продукцію підприємствам громадського харчування, незалежним роздрібним торговцям та інституціональним клієнтам (готелям, армії, лікарням, шкільним їдальням тощо). За світовою практикою оптові ринки цього типу часто створюються з ініціативи міст, регіону та використовують допомогу державних установ.

2. Оптові ринки виробничого типу або збірні ОРСП (вони збирають продукти харчування у виробників і накопичують їх). Збірні ринки у сільській місцевості традиційно будувалися так, щоб забезпечувати фермерам справедливі ціни. Продукція на цих ринках продається, як правило, за аукціонною системою (підвищенням або зменшенням цінкових пропозицій), яку часто розглядають як найбільш прозорий спосіб торгівлі на вільному ринку. У багатьох країнах Європи фермери, кооперативи фермерів та збирачі досі використовують цей спосіб торгівлі. Покупцями є оптові торговці і супермаркети, які можуть купувати продукцію на цих ринках великими партіями.

3. Оптові ринки змішаного типу (це такий оптовий ринок, який має майже всі елементи споживчого та виробничого (фермерського) типу ринків. На такому оптовому

ринку є визначене місце, де здійснюють продаж безпосередньо з машин. На цьому ринку не ведуть роздрібну торгівлю. Ці ринки розташовані у великих населених пунктах та міських агломераціях. Виникають вони переважно з ініціативи місцевої влади. Часто це суб'єкти суспільно-приватного характеру. Власниками товариства є органи місцевого самоврядування, центральні органи влади, оптові фірми, банки, фонди та ін [3, с. 72].

Сучасний стан розвитку аграрного сектору України характеризується тим, що основне виробництво більшості видів сільськогосподарської продукції (картопля, овочі, фрукти, м'ясо, молоко) зосереджено в господарствах сільського населення. При цьому в них майже немає можливості реалізувати надлишкову продукцію. Це сталося через те, що на внутрішньому ринку немає чіткої системи закупівлі, обробки, зберігання та подальшого продажу товару кінцевим споживачам. Сьогодні, на приймальних пунктах агропродукції, наявна нездорова конкуренція між комерційними структурами, які закупають сировину, що впливає на закупівельну ціну, яка є значно нижчою за ту, яку дають сільськогосподарські підприємства, а отже зменшує потенційні доходи селян і не стимулює до розвитку товарного виробництва.

Ще складніша ситуація з плодоовочевою продукцією, яку, зазвичай, закупають у місцях концентрації виробництва в сезон збирання врожаю. При цьому населення окремих територій може бути позбавлене можливості реалізувати вирощену продукцію або продати її на вигідних умовах. Саме тому ефективність функціонування плодоовочевого під комплексу значною мірою залежить від системи економічних відносин між сільськогосподарськими, переробними та торговими підприємствами.

Виробництво - зберігання - переробка - реалізація - споживання є ланками одного ланцюга, тому неможливо домагатися прибутковості однієї з них за збитковості інших, через що ми робимо висновок, що на формування плодоовочевого ринку особливий вплив мають дрібнотоварні сільськогосподарські підприємства [2, с. 40].

Отже, сьогодні назріла потреба створення ефективних центрів оптової торгівлі, але для їхньої розбудови бракує відповідної законодавчої бази. В державі є поодинокі, проте успішні приклади становлення та розвитку оптових ринків сільськогосподарської продукції - ринок «Шувар» у Львові та «Великі Копані», «Раденськ», «Маячка» на Херсонщині, ринок живої худоби «Чародій» на Черкащині. Перші кроки у напрямку створення оптової торгівлі здійснюються також у Херсонській, Харківській, Одеській, Чернівецькій областях.

Висновки. Оскільки такі суб'єкти аграрного ринку є відносно новими для України, то спектр питань, що підлягають вирішенню на законодавчому рівні, є досить широким

По-перше, виникає потреба в уточненні понять, пов'язаних із діяльністю учасників аграрного ринку, таких як гуртова торгівля, гуртові ринки сільськогосподарської продукції та його види, послуги ГРСП тощо.

По-друге, слід визначитися з участю держави в розвитку цього процесу. Тобто потрібно окреслити, яким чином органи центральної, місцевої влади та самоуправління сприяють їхньому розвитку.

По-третє, окреслити правила роботи таких інститутів.

По-четверте, передбачати пільги на період становлення та період подальшої діяльності. Все це потребує клопіткої підготовчої роботи, обговорень на різних рівнях та сферах діяльності.

Анотація

У статті розглянуто складові розвитку оптових ринків при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності. Проаналізовано основні напрями формування дієвих складових розвитку зовнішнього середовища, визначено ступінь їхнього впливу.

Ключові слова: складові, зовнішнє середовище, економічна ефективність зовнішньоекономічної діяльності, аграрні підприємства, фактори впливу.

Аннотация

В статье рассмотрены составляющие развития внешней среды при осуществлении внешнеэкономической деятельности. Проанализированы основные направления формирования действенных составляющих развития внешней среды, определена степень их влияния.

Ключевые слова: составляющие, внешняя среда, экономическая эффективность внешнеэкономической деятельности, аграрные предприятия, факторы влияния.

Summary

In the article the constituents of development of external environment are considered during realization of foreign economic activity. Basic directions of forming of effective constituents of development of external environment are analyzed, the degree of their influencing is definite.

Keywords: constituents, external environment, economic efficiency of foreign economic activity, agrarian enterprises, factors of influencing.

Список використаних джерел:

1. Кучеренко Т. Ринок овочів і баштаних культур в Україні: поточна кон'юнктура і прогноз / Т. Кучеренко // Пропозиція (162) 12/08 - с. 46-49
2. Сідельнік І. Гуртові ринки: сьогодні і завтра / І. Сідельнік // Пропозиція (161) 11/08 - с. 40-42
3. Федорчук О.М. Щодо функціонування оптових ринків сільськогосподарської продукції / О.М. Федорчук // Вісник аграрної науки Причорномор'я. - 2008. - №2. - с.70-75
4. Шебанін В.С. та Піюренко І.О. Продовольчий ринок: сутність, складові, проблеми розвитку / В.С. Шебанін. та І.О. Піюренко // Вісник аграрної науки Причорномор'я. - 2009. - №2. - с.3-9.